

Jean-Jacques Rousseau: Dámy

mění na zákon, nemohu však uvěřit, že jsem jediný, kdo má tak přirozený vkus, byť jsem se s ním až dodnes u nikoho dalšího nesetkal.

Břehy Bienneského jezera jsou divočejší a romantičtější než břehy jezera Ženevského, protože skály a lesy tam dosahují blíže k vodě, nejsou však o nic méně půvabné. Je-li tam méně obděláných polí a víc, méně měst a domů, je tam zas více přírodní zeleň, více luk, hájí zastíněných koutů, častější kontrasty a nerovnosti. Ježto na těch blažených březích nejsou velké a pohodlné silnice pro vozy, je tento kraj cestovateli jen málo navštěvován, je však o to přitažlivější pro přemítavé samotáře, kteří se rádi do sytosti opájejí přírodními půvaby a rádi rozjímají v tichu, jež ruší jen křik orlů, přerývané ščebetání několika ptáků a hukot bystřin padajících z hor. Ta krásná, téměř okrouhlá kotlina uzavírá ve svém středu dva ostrůvky, jeden obydlený a obdělávaný o obvodu asi půl míle a druhý menší, opuštěný a ležící ladem, který bude nakonec zničen neustálými odvozy pudy, odebírané k opravě škod, které vlny a bouře způsobují tomu velkému. Podstata slabšího je takhle vždycky využívána ku prospěchu silnějšího.

Na ostrově je jen jediný dům, je však velký, příjemný a pohodlný a patří bernské nemocnici stejně jako ostrov, který obývá výběrci daní se svou rodinou a služebními. Chová mnoho drůbeže, má voliéra i nádrže na ryby. Při své nepatrnosti má ostrov tak rozmanitý terén a ráz, že nabízí spoustu různorodých koutů a skýtá mnohé možnosti obdělávání. Jsou na

osauelého chodce

něm pole, vinice, lesy, sady, tučné pastviny ve stínu hájů, lemované křovinami všeho druhu, jež jsou svěží díky vodním břehům. Ostrov je po celé délce lemován vysokou terasou osázenou dvěma řadami stromů, uprostřed terasy byl postaven pěkný sál, v němž se schází obyvatelé přilehlých břehů, aby si tu v neděli během vinobraní zatančili.

Právě na tento ostrov jsem se uchýlil po kamenování v Motiers. Pobyt na něm se mi zdál tak půvabný, vedl jsem tam život tolik blízký mé povaze, že rozhodnut dožít tam své dny, neměl jsem jinou starost, než že mne nenechají tento záměr uskutečnit - neslučoval se totiž s jejich úmyslem odvléci mne do Anglie, jehož účinky jsem už začínal pociťovat.

Kvůli předtuchám, jež mne znepokojovaly, bych si býval přál, aby mi z toho útočiště udělali doživotní vězení, aby mne tam zavřeli navždycky, aby mne připravili o veškerou možnost a naději se z něj dostat, a znemožnili mi jakékoli styky s pevninou, a tím, že bych nevěděl, co se na světě děje, zapomněl bych, že existuje, stejně jako by lidé zapomněli, že existuji já.

Nenechali mne na ostrově déle než dva měsíce, ale strávil bych tam dva roky, dvě století, celou věčnost, aniž bych se na okamžik nudil, přestože jsem tam se svou družkou neměl jiné společnosti než výběřčího, jeho ženu a služebné, kteří, pravda, byli všichni velmi dobří lidé a nic víc - to však bylo přesně to, co jsem potřeboval. Tyhle dva měsíce považuji za nejšťastnější období svého života a bylo tak šťastné, že by mi stačilo až do konce mých dnů, aniž by má

Jean - Jacques Rousseau

duše byť jen na okamžik zatoužila po něčem jiném.

Jaké tedy bylo to štěstí a v čem spočíval jeho požitek? Nechal bych hádat všechny lidi svého století, aby popsali život, jaký jsem tam vedl. Drahocenné nicnedělání bylo tím prvním a nejdůležitějším z požitků, které jsem si chtěl ve vší sladkosti vychutnat, a vše, co jsem během svého pobytu dělal, bylo vlastně jen rozkošným a nutným zaměstnáním muže, jenž se oddal nečinnosti.

Naděje, že jim snad postací ponechat mne na tomto opuštěném místě, kam jsem sám sebe připoutal, odkud jsem se nemohl bez cizí pomoci dostat nepozorován, kde jsem se nemohl stýkat nebo si dopisovat s nikým, leda za pomoci lidí, kteří mne obklopovali, tato naděje ve mě vzbuzovala další, tedy, že tam dokončím své dny klidněji, než jsem je prožil, a myšlenka, že budu mít čas se zařídit po svém, způsobila, že jsem se nezačal zařizovat vůbec. Byl jsem tam převezen nečekaně, sám a s holýma rukama, teprve postupně jsem si nechal dopravit svou hospodyní, knihy a skromné zařízení, které jsem s radostí nevybaloval; nechal jsem své bedny a kufry, tak jak přišly, a v domě, kde jsem hodlal dokončit své dny, jsem žil jako v nějakém hostinci, z něhož bych měl druhý den odejít. Všechny věci byly uspořádané tak dobře, že snažit se je urovnat lépe by znamenalo na nich něco pokazit. Jedním z mých největších potěšení bylo nechávat knihy stále pěkně v bednách a nemít žádné psací náčiní. Když mne nešťastné dopisy nutily vzít do ruky pero, abych na ně odpověděl, s reptáním

Duny o saun C'bo choddel

jsem si vypůjčil psací náčiní od výběrčího a snažil se ho co nejdříve vrátit, v marné naději, že už ho nebudu potřebovat. Namísto těch smutných a nesmyslných papírů a zbytečných knih jsem svůj pokoj zaplnoval květinami a senem; v té době jsem totiž procházel svým prvním zanícením pro botaniku, k níž mne přivedl doktor d'Ivernois a brzy se stala mou vášní. Protože jsem už nechtěl dělat nic, co by souviselo s prací, potřeboval jsem něco zábavného, co by mne zaujalo a dalo mi jen tolik námahy, kolik jí rád vydá člověk líný. Rozhodl jsem se vytvořit *Floru Petriinsularis*, tedy jakýsi soubor flóry na ostrově svatého Petra a bez vynechání jediné popsat všechny rostliny na ostrově tak podrobně, abych se zabavil až do konce svých dnů. Říká se, že nějaký Němec napsal knihu o citrónové kůře, já bych ji byl napsal o každé luční travině, o každém lesním mechu, o každém lišejníku obrůstajícím skály, nechtěl jsem totiž vynechat jediné stéblo trávy, jedinou rostlinnou částčku, aniž bych je podrobně popsal. Kvůli tomuto krásnému plánu jsem každé ráno po společné snídani vyrážel s lupou v ruce a knihou *Systema naturae* pod paží, abych navštívil některý z koutů ostrova, který jsem si k tomuto účelu rozdělil na malé čtverečky s úmyslem prochodit jeden po druhém v každém ročním období. Není nic zvláštnějšího než nadšení a vytržení, jaké jsem zakoušel při každém pozorování sklady a ústrojnosti rostlin, a při sledování funkce pohlavních částic během tvoření plodů, jejich uspořádání pro mne tehdy bylo něčím úplně novým. Rozlišování

rodových rysů, o nichž jsem do té doby neměl ani tušení, mne okouzlovalo, už když jsem si jej ověřoval na běžných družích rostlin, čekaje, že se mi naskytne nějaké vzácnější. Rozštěpení dvou dlouhých tyčinek černohlávku, pružnost tyčinek kopřivy a drnavce, roztržení plodu netýkavky a tobolky zimostrázu, tisícové způsoby vytváření plodů, jež jsem poprvé pozoroval, mne naplňovaly radostí a každého jsem se chodil ptát, zda viděl pestíky černohlávku, stejně jako La Fontaine chtěl vědět, zda lidé viděli Habakuka. Po dvou nebo třech hodinách jsem se vracel s bohatou sklizní jako zásobou na odpoledne pro případ, že by začalo pršet. Zbytek dopoledne jsem trávil tím, že jsme se s výběřčím, jeho ženou a Terezou chodili podívat na dělníky a jejich sklizeň. Většinou jsme přiložili ruku k dílu a lidé z Bernu, kteří mne přijeli navštívit, mne často vídávali sedět na velkých stromech s přivázaným pytlek, který jsem naplňoval ovocem a potom jej na provaze spouštěl k zemi. Dopolední pohyb a dobrá nálada, jež s ním souvisí, mi zpříjemňovaly polední odpočinek; když se však příliš prodlužoval a krásné počasí mne lákalo, nemohl jsem už déle čekat, vytratil jsem se od plného stolu a sám jsem se uchýlil do ložky, na níž jsem, když byla voda klidná, dovesloval doprostřed jezera, natáhl se v ní a s očima směřujícíma k obloze, jsem sebou nechal pohupovat a směřovat tam, kam mne voda nesla, někdy i po několik hodin, ponořen do tisíceřeh zmateného, ale rozkošného snění, které mi i bez přesně určeného či stálého cíle bylo stokrát

příjemnější, než to nejsladší, co jsem poznal v takzvaných rozkoších života. Když mne západ slunce upozornil, že je čas návratu, nacházel jsem se často tak daleko od ostrova, že jsem byl nucen veslovat ze všech sil, abych dorazil před úplnou tmou. Jindy jsem se místo na širou vodu raději vydal podél zeleňajících se ostrovních břehů a průzračná voda a příjemně svěží stín mne často zlákaly ke koupání. Nejčastěji jsem však plul z velkého ostrova na malý, tam jsem se vylodil a strávil odpoledne jednou velmi osamělými procházkami uprostřed vrb, krušin, blešníků a keřů všeho druhu, jindy jsem se zas usadil na vršek písčitého pahorku porostlého travou, mateřídouškou, květinami, a dokonce i vičencem a jezelem, který tam někdo zřejmě kdysi zasel; místo bylo vhodné k usazení králíků, kteří by se tam mohli v klidu a beze strachu rozmnožovat, aniž by cokoli poškodili. Svůj nápad jsem vnukl výběřčímu a on si nechal z Neuchátelu dovézt králíci samce i samice, které jsem potom s Terezou, s ženou výběřčího a s jednou z jeho sester s velkou slávou vyrazili umístit na ostrůvek, králíci se tam začali usazovat už před mým odjezdem a pokud překonali tuhé zimy, jistě se jim tam bude dařit. Založení naší malé osady bylo svátkem. Ani lodivod Argonautů nebyl hrdější než já, když jsem s pocitem vítězství převážel celou společnost a králíky z velkého ostrova na malý, a s pýchou jsem si všiml, že žena výběřčího, která se vody přehnaně bála a vždycky se jí dělalo špatně, se pod mým vedením s důvěrou natodila a během plavby nedala

najevo žádný strach.

Když mi rozbourené jezero plavbu nedovolovalo, trávil jsem odpoledne procházením ostrova a sbíráním rostlin napravo nalevo, někdy jsem usedal do těch nejpůvabnějších a nejosamělejších koutků, abych v nich mohl snít podle libosti, jindy jsem si sedal na svahy a pahorky, abych mohl očima přelétnout ten skvělý a úchvatný pohled na jezero a jeho břehy, ověněné z jedné strany blízkými horami a ze strany druhé navazující na plodné a úrodné roviny, jež se rozprostíraly až ke vzdálenějším namodralým horám, které je ohraničovaly.

Když se blížil večer, sešel jsem z vrcholků ostrova a s radostí se posadil na písčité břeh jezera do nějakého skrytého zátiší, kde hukot vln a rozbourená voda upoutaly mé smysly natolik, že zaplašily veškeré jiné bouře v mé duši a ponořily ji do rozkošného snění, při němž mne často překvapil nepozorovaný příchod noci. Šplouchání vody, její plynulý, ale občas přerývaný hukot bez ustání dorážel na můj sluch i zrak a nahrazoval vnitřní pohyb, který ve mně radostně uvědomoval sám sebe, aniž bych se musel namáhat myšlením. Čas od času se ve mně probudila nějaká slabá a krátká úvaha o nestálosti věci tohoto světa, jejíchž obrazem mi byla vodní hladina, tyto lehké dojmy však brzy zanikly v jednotvárnosti neustávajícího pohybu, který mne kolébal, a bez jakéhokoli aktivního zapojení mé duše mne upoutával natolik, že když mne vyburcovala pokročilá hodina

a smluvený signál, nemohl jsem se odtamtud odtrhnout bez námahy.

Po večeri, když bylo příjemně, jsme ještě všichni chodili na menší procházku na svah, abychom se nadýchali čerstvého jezerního vzduchu. Odpočívali jsme v altánku, smáli jsme se, vyprávěli, zpívali nějakou starou píseň, jež se snadno vyrovnala všemu modernímu nakrucování a nakonec jsme uléhali spokojeni s prožitým dnem, jen doufajíce, že ten příští bude podobný.

Takovým způsobem, tedy mimo nečekané a nevítané návštěvy, jsem trávil svůj čas během pobytu na ostrově. Ať mi dnes někdo vysvětlí, co na něm bylo tak přitažlivého, že v mém srdci vzbuzuje lítost tak živou, tak něžnou a tak trvalou, že i po patnácti letech, pokaždé, když na to drahé obydlí pomyslím, se tam cítím silou touhy přenesen.

Při vrtkavosti svého dlouhého života jsem si všiml, že období nejsladších radostí a nejživějších rozkoší nejsou těmi, jež by mne ve vzpomínkách přitahovala a dojímalá nejvíce. Ty krátké chvíle poblouznění a vášně, ať už jakkoli živé, jsou právě pro svou živost jen velmi řídkými body na čáře života. Jsou příliš vzácné a rychlé, než aby mohly utvořit souvislý stav, a štěstí, jehož mé srdce želí, není stvořeno z pomíjivých chvil, je to jednoduchý a trvalý stav, který v sobě nemá nic prudkého, a jeho půvab je tím větší, čím déle trvá, až nakonec v něm mé srdce najde tu nejvyšší blaženost.

Vše na zemi je v neustálém pohybu. Nic si neza-